

Asia: VN/2745/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi opioidiyliaannostusten vastalääkkeistä sekä laiksi lääkelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1–3 § Lain soveltamisala ja määritelmät

-

4–5 § Jakelun maksuttomuus ja nimettömyys

-

5 § Jakeluun liittyvät velvollisuudet

-

6 § Jakelu osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan muuta lääkehuoltoa

-

Kommenttinne lääkelain muutoksista (7§, 62 §, 65 §)

-

Esityksen vaikutukset

-

Muut esitysluonnokseen liittyvät kommentit

Positiiviset ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi opioidiyliaannostusten vastalääkkeistä sekä laiksi lääkelain muuttamisesta.

Pidämme esitystä erittäin kannatettavana ja ajankohtaisena keinona vähentää opioidiyliaannostuksista aiheutuvia kuolemia ja vakavia terveyshaittoja. Naloksonin laajempi saatavuus ja sen käytön mahdollistaminen maallikkoensiapuna on tutkimusnäyttöön perustuva ja

vaikuttava keino pelastaa henkiä. Vaikuttavuus edellyttää kuitenkin, että jakelua ei rajata tarpeettomasti esimerkiksi tiettyihin toimijoihin tai valmistemuotoihin.

Kannatamme vahvasti naloksonin maksutonta ja anonyymiä jakelua, sillä ne madaltavat kynnystä hakeutua palveluihin ja lisäävät saatavuutta. Kannatettavaa on myös malli, jossa jakelu voidaan toteuttaa sekä nimettömästi ilman kirjaamisvelvollisuutta että henkilötiedoilla osana sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoa, mikä tukee potilasturvallisuutta sekä toiminnan seuranta- ja vaikuttavuuden arviointia.

Pidämme tärkeänä, että jakeluun liittyvät velvollisuudet määritellään tarkoituksenmukaisesti siten, etteivät ne muodostu esteeksi naloksonin laajalle levittämiselle ja saatavuudelle.

Naloksonin jakeluoikeutta ei tulisi rajata liian suppeasti, vaan sitä tulisi laajentaa sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös järjestöihin, matalan kynnyksen palveluihin, jalkautuvaan työhön sekä muihin toimijoihin, jotka kohtaavat työssään ihmisiä, joilla on riski saada yliannostus tai joiden lähipiiriin kuuluu tällaisia henkilöitä. Koska naloksonin anto on teknisesti yksinkertainen toimenpide, lääkkeen laaja saatavuus tukee ensiapuvelvoitteen toteutumista ja lisää vaikuttavuutta. Positiiviset ry pitää tärkeänä, että laissa tunnustetaan naloksonin käytön luonne. Maallikkokäyttöön kehitetyn naloksoninäsäsumutteen käyttö rinnastuu hätätilanteessa annettavaan ensiapuun, ei sosiaali- ja terveydenhuollon lääkehoidon toteuttamiseen.

Lisäksi on varmistettava, että jakelu on asiakkaalle maksutonta ja että toimijoille turvataan riittävä rahoitus, jotta lain tavoitteet toteutuvat käytännössä. Jakelun yhteydessä annettava lyhyt ohjaus on keskeinen sekä lääkkeen oikean käytön että yliannostusten ennaltaehkäisyssä kannalta, mutta velvoitteiden tulee mahdollistaa joustavat toimintamallit eri toimijoille.

Jakelua ei tule myöskään rajata ainoastaan päihdejärjestöihin tai päihdetyötä tekeviin järjestöihin, koska monissa muissa matalankynnyksen tapaamispaikoissa kohdataan kohderyhmään kuuluvia ihmisiä, ja jotka hyötyisivät siitä, että heillä on jatkuvasti mukana naloksoninäsäsumute. Esimerkiksi Positiiviset ry:ssä kohtaamme huumeita käyttäviä henkilöitä, jotka Positiivisissa asioidessaan ovat harvoin päihdeiden vaikutuksen alaisina. Heillä kuitenkin on vuosia jatkunutta satunnaista käyttöä ja siten opioidiyliannostuksen riski, ja lähipiiriin kuuluu yliannostusriskissä olevia ihmisiä.

Esityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä, mutta niiden toteutuminen edellyttää riskissä olevien ihmisryhmien laajaa tavoittamista (ml. sekakäyttö, toleranssin lasku, vapautuminen laitoksista), riittävää koulutusta, mahdollisuutta nimettömyyteen, maksuttomuutta, jakelun integrointia muuhun hoitoon ja palveluihin sekä helppoa saatavuutta.

Ilman riittävää rahoitusta ja valtakunnallista ohjausta on kuitenkin merkittävä riski, että jakelu jää alueellisesti epätasaiseksi eikä tavoita kaikkein haavoittuvimpia ryhmiä. Erityisesti tilanteessa, joissa STEAn rahoittamien järjestöjen työhön tehdään merkittäviä leikkauksia ja vuosien aikana luodut suhteet sekä ihmisten luottamus voidaan menettää hetkessä. Valtion tulisi turvata toiminnan riittävä ja pysyvä resursointi.

On huomioitavaa, että huumeiden käyttökulttuurit ja opioiditilanne voivat muuttua nopeastikin ja naloksonin hyödyt saattavat lisääntyä merkittävästi huumekuolemien ehkäisyssä.

Naloksonin rinnalla tarvitaan myös muita toimia, kuten puhtaita käyttövälineitä, terveysneuvontaa, hoitoon ohjausta sekä valvottuja käyttötiloja, jotka kansainvälisen näytön perusteella tavoittavat tehokkaasti kaikkein marginalisoituneimpia henkilöitä ja vähentävät terveyshaittoja. Tällainen lähestymistapa edistää oikeutta elämään ja terveyteen sekä palvelujen yhdenvertaista saatavuutta.

Lakiesitys on tärkeä ja tarpeellinen. Sen vaikuttavuus riippuu ratkaisevasti riittävän laajasta toimeenpanosta, riittävästä rahoituksesta, joustavasta sääntelystä ja siitä, että naloksonijakelu toteutetaan osana kattavaa haittoja vähentävää ja ihmisoikeusperustaista työtä ja päihdepolitiikkaa.

Pasanen Sini
Positiiviset ry